

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до дипломної роботи

освітньо-кваліфікаційного ступеню

«магістр»

на тему:

**Творчі інтерпритації в елементах інтер'єру
громадських приміщень (на прикладі
декоративної композиції «Людського буття
таємниці душі своїй я відкриваю»)**

Виконав: студент II курсу, групи ДПМ-61

спеціальності 023 «Образотворче
мистецтво,

декоративне мистецтво, реставрація»

Бусько Павло Володимирович

Керівник: канд. пед. н., доц. Ганжа М. В.

Рецензент: канд. пед. н., доц. Баліка Л. М.

Рівне-2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	10
РОЗДІЛ 1. ТВОРЧІ ОСНОВИ ДИЗАЙНУ ІНТЕР'ЄРУ	13
1.1. Дизайн-діяльність як фактор духовного розвитку.....	13
1.2. Основні композиційні елементи та стилі в інтер'єрі громадських приміщень.....	16
1.3. Художнє різьблення дверей як творчий елемент інтер'єру.....	18
РОЗДІЛ 2. ЗАДУМ І ПРОЕКТ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ.....	23
2.1. Задум та створення ескізної бази дипломної роботи.....	23
2.2. Образні асоціації та пошук композиції художнього твору.....	25
2.3. Проектна частина та загальні художні вирішення.....	27
РОЗДІЛ 3. ТЕХНОЛОГІЯ ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ В МАТЕРІАЛІ.....	29
3.1. Технологічні етапи та важливі аспекти виконання роботи в матеріалі.....	29
3.3. Проведення розрахунків витрат для виготовлення творчої роботи.....	34
ВИСНОВКИ.....	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	38
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Зміст і значення образотворчого мистецтва постійно розвивалися відповідно до різних етапів становлення людських спільнот і вимог які вони висували. У творах образотворчого мистецтва двадцять першого століття основними критеріями для нас залишаються оригінальність образно-пластичного рішення, докорінно новий підхід до матеріалу, авторські відкриття та новаторство. Кожен твір мистецтва – це оригінальна єдність корисного та естетичного. Протягом багатьох віків у народному мистецтві зароджувалися, вдосконалювалися та формувалися народні образи, сюжети, мотиви, і упродовж тривалого часу, набували статусу традиційності, ставали варіативно повторюваними, канонічно закріпленими.

Значення дизайну як компоненти образотворчого мистецтва набуває сьогодні особливої актуальності в умовах розбудови європейських суспільств знань, суспільств інформаційних, постіндустріальних. У новому суспільстві інформація, якою досягається гармонійне поєднання краси і доцільності, набуває значення конкурентноспроможного продукту.

Обґрунтування теми дослідження. На основі аналізу багатьох праць дизайнерів, майстрів декоративно-прикладного мистецтва та науковців, зокрема: Томас Чиппендейл[51,52], Крістіан Лакруа[7], Джанні Версаче[46], Джон Гальяно[12], Феофан Прокопович[45], Франческо Бартоломео[12] та ін., ми зосередили увагу на такій важливій, на нашу думку, деталі з точки зору дизайнерського рішення інтер'єру будинку, квартири або ж громадського приміщення як внутрішні двері. Ми вважаємо що ця тема є актуальною, адже вона дає можливість створити нову конструкцію за допомогою власних задумів та ідей.

Мета роботи полягає у створенні дверного полотна як художнього твору, що несе філософське навантаження та виконує декілька функцій

У відповідності до мети визначено такі **завдання**: використати наявну джерельну базу, розробити до даної теми ескізи на основі опрацьованого матеріалу; вивчити оптимальні технологічні прийоми виконання роботи в матеріалі; розробити остаточний варіант ескізу; втілити його в матеріалі, технологічно завершити роботу та оформити її.

Об'єкт дослідження – засоби формотворення інтер'єру громадських приміщень

Предмет дослідження – двері як один зі стилеутворюючих елементів інтер'єру.

Методологічна основа дослідження:

- аналіз літератури по обраній темі;
- аналіз та порівняння творів декоративного мистецтва;
- аналіз та узагальнення сучасної практики оформлення інтер'єрів з акцентом на дверні конструкції.

Практичність роботи полягає в тому, що вона буде доповнювати інтер'єр корпусу №1 РДГУ. Робота має конкретне місце призначення, а саме вхід на кафедру образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва РДГУ.

Творча новизна роботи полягає у тому, що ми створили свою неповторну роботу на базі опрацьованого нами теоретичного та ілюстративного матеріалу за допомогою поєднання декількох технік. В ході дипломної роботи ми узагальнили весь опрацьований теоретичний матеріал і спробували розкрити глибинну та сутність ідеї. Під час написання пояснювальної записки, виконання ескізів та виконання роботи в матеріалі, була опрацьована різноманітна література.

Робота має чітку структуру: вступ, у якому подано актуальність теми, мету та завдання; теоретичну частину, у якій здійснено аналіз обраних технік мистецтва; творчу частину, де сконцентрована увага на законах композиції в ескізному пошуку та представлений готовий проект; технологічну частину, де

відображено виготовлення мистецького виробу; список використаної літератури; висновки; додатки.

Апробація результатів дослідження. Матеріалитеоретичної частини дипломної роботи були апробовані на 3 Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Український та європейський мистецькі простори: історія, теорія, практика» (Рівне, РДГУ. 23-24 жовтня 2019 р.). Виступ на тему: «Художнє різьблення як творчий елемент інтер'єру»

РОЗДІЛ 1. ТВОРЧІ ОСНОВИ ДИЗАЙНУ ІНТЕР'ЄРУ

1.1. Дизайн-діяльність як фактор духовного розвитку.

Дизайн не є усталеною структурою, сутність і зміст його теоретичних концепцій постійно змінюються відповідно до розвитку всього суспільства та суспільних відносин; зміни в підходах до дизайну можуть пов'язуватися як із змінами економічної та соціальної сфери, так і зі змінами цінностей, норм, смаків, потреб, а також і з впливом на дизайнерську сферу інших факторів, – в тому числі інших культур. Дизайн – це система історично зумовлених надбіологічних програм людської діяльності, поведінки і спілкування, що виступають умовою відтворення і зміни соціального і культурного життя у всіх його основних виявах. Теоретичні концепції дизайну являють собою програми специфічної діяльності, поведінки і спілкування, що відображають сутність дизайну у багатоманітності різних його форм: знань, навичок, вмінь, ідеалів, норм, зразків діяльності, поведінки, соціальних цілей та ціннісних орієнтацій. В своїй сукупності і динаміці вони створюють історично накопичений соціальний досвід, який зберігає, транслює і генерує відповідні типи дизайнерської діяльності, поведінки і спілкування людей, забезпечуючи відтворення багатоманітності форм соціального життя, видів діяльності, характерних для певного типу суспільства, властивого йому предметного середовища (другої природи), його соціальних зв'язків і типів особистостей – всього того, що складає реальну тканину соціального життя на певному етапі його історичного розвитку[28,с.70]. І. Рижова у статті «Сутність і зміст дизайну»[52,с.60]відзначає, що багатоманітність дизайнерських концепцій, незважаючи на їх динамічність і відносну самостійність, організована в цілісну систему. Їх системоутворюючим фактором виступають граничні засади кожної історично конкретної дизайнерської моделі культури, які представлені світоглядними універсаліями і при їх взаємодії створюють цілісний узагальнений образ дизайнерського світу. Сутність дизайну в кожній із

концепцій зводиться до виявлення сукупності істотних властивостей якостей дизайнерських виробів, субстанційного дизайнерського суцього, що має право на своє існування в якості певної моделі культурних характеристик і феноменів.

Дизайнерська культура, крім того, включає в себе знання і регулятиви, за допомогою яких вона реалізується, і – як в усіх сферах діяльності, – в ній є матеріальна сторона – знаковий матеріал, в якому кодуються і об'єктивуються її смисли. Дизайнерсько-технологічна інформація не завжди знаходить своє вираження в словах: дизайнери часто не можуть передати словами секрети своєї майстерності, способи дій, вміння, знання, які часто залишаються опредмеченими лише в самих актах діяльності, в знаряддях праці, інструментах, механізмах, виробках [9,с.75].

Початкове положення теорії виховання полягає у визнанні значення і духовної цінності для людини явищ краси: піднесеного, прекрасного, витонченого. Проте різні умови життя людей в суспільстві породжують різні, деколи несумісні смаки і погляди на художньо-естетичні явища.

Розвиток духовності, у розумінні М. Ганжі, являється процес позитивних кількісних та якісних змін, що полягає в: розумовій сфері людини (дитини) – від пізнання предметів та явищ на чуттєвому рівні – до усвідомлення їх сутності та взаємозв'язку; почуттєво-емоційній сфері – від простих емоцій – до здатності співчувати та переживати духовні стани та почуття; моральній сфері – від егоцентризму до гуманізму, альтруїзму; діяльнісно-вольовій сфері – від мимовільних дій – до цілеспрямованої саморегуляції, духовних вчинків; естетичному світосприйнятті – від споглядання естетичних об'єктів – до естетичної потреби та естетичної діяльності [15,с.68].

Головне в сучасному підході до проблеми формування духовного багатства людини – це акцент на максимальне зростання її творчого потенціалу, на розвиток творчих здібностей. У дітей домінанта розвитку належить художньо-творчим здібностям, а відтак естетичне виховання має здійснюватися в умовах інтегрованої художньо-творчої діяльності – дизайн-діяльності. Дизайн-

діяльність (художньо-проектувальна діяльність) є складовою архітектонічної творчості, яка виокремлена у класифікаціях мистецтв О.Нестеренко [9].

Особливістю архітектонічної творчості є пластика формотворення у просторі. Сутність дизайн-діяльності виразняється і стає зрозумілою, якщо розглянути більш ємке, але маловживане поняття “архітектоніка”. У підручниках і програмах для школи, для магістрів початкової освіти В.Тименко розрізняє поняття “образотворче мистецтво” (живопис, графіка і скульптура) і “архітектонічна творчість” (архітектура, декоративно-прикладне мистецтво і дизайн) та визначає дизайн, як вид архітектонічної творчості, що зумовлений індивідуальними потребами дитини у формотворенні. Відтак – це дитяче художнє проектування особистісно-цінних форм, зумовлених розвивальними середовищами типу: людина і природа (ландшафтний дизайн), людина і техніка (промислово-індустріальний дизайн), людина-людина (дизайн костюма), людина-художні образи (дизайн інтер’єрів), людина і знакові системи (графічний дизайн)[28,с.112].

1.2. Основні композиційні елементи та стилі в інтер’єрі громадських приміщень.

У будь-яких своїх діях щодо організації середовища архітектор і дизайнер мають справу з тривимірним простором. За ступенем ізолюваності простори сприймаються як замкнуті та відкриті. Загалом центричні, компактні за розмірами, геометрично правильні та ритмічно пов'язані простори створюють враження замкнутості, а протяжні (лінійні), складні за планом і силуетом забудови, асиметричні, що орієнтують спостерігача на динамічне візуальне обстеження – враження відкритості. Зовнішній вигляд архітектурної споруди, як правило, сприймається глядачем цілісно, з однієї або кількох точок зору. На відміну від екстер'єру інтер'єр архітектурного твору становить собою набір організованих відповідно до функції об'єкта просторів, одночасне візуальне сприйняття яких, як правило, неможливе – вони розкриваються поступово, відповідно до якогось передбачуваного чи випадкового сценарію. Крім цього, екстер'єр будинку сприймається як фрагмент навколишнього – незамкнутого – середовища, тоді як інтер'єр фізично обмежений зовнішньою оболонкою приміщення, що впливає на психіку людини і позначається на сприйнятті. Щоправда, існують прийоми, які руйнують замкнутість інтер'єру та розкривають його у зовнішній простір – більші віконні прорізи або цілком прозорі стіни, атріуми тощо. У цьому разі екстер'єр, зберігаючи свою фактичну ізолюваність від інтер'єру, зорозово стає його частиною. Істотна особливість композиції інтер'єру полягає в активному його зв'язку з людьми, які перебувають усередині. Справді, зв'язок архітектурної споруди з навколишнім простором дещо пасивний, він зводиться до його ролі у візуальному сприйнятті середовища. Активно взаємодіють з людьми тільки нижні рівні будинку: вхідні зони, вітрини та інші об'єкти суспільного призначення. Внутрішній простір, що повинен забезпечувати процеси життєдіяльності людини, має, крім естетичної ролі й функції захисту від навколишнього середовища, виконувати ще й різні утилітарні функції, пов'язані із призначенням приміщення. При цьому виконання необхідних функцій забезпечується як організацією інтер'єрного простору, так і обладнанням та меблями, розміщеними в інтер'єрі. Таким чином, інтер'єр

виступає як композиційна єдність огорожувальних поверхонь, архітектурних деталей, їх декоративного оформлення і предметного наповнення, що безпосередньо взаємодіє з людиною. Звичайно, існують інтер'єри, практично позбавлені предметного наповнення, хоча такі приміщення призначені для виконання особливо специфічних функцій – інтер'єри культових об'єктів, простору для медитацій і т. п., які не можна вважати типовими. Найбільше враження справляють чергування просторів з різними властивостями, що мають різний масштаб. Так, перехід з невеликого приміщення у велике викликає позитивні емоції. На цьому може будуватися планувальна організація інтер'єру – вхід з вулиці у вестибюль будинку через тамбур. Анфілада краще сприймається як чергування малих і більших залів. Перехід з одного великого інтер'єру в інший доцільно вирішувати через шлюзовий, проміжний простір.[34,с.72].

Водночас, кожна епоха створює свій певний стиль, який з нею приходить, еволюціонує, минає та відмирає або ж переходить в інший стиль, який, багато в чому відрізняючись, формується ще в його межах. Для нас дуже важливий зроблений істориками висновок про те, що «стиль, який існував раніше, не може бути відроджений, як не може бути відроджена також епоха, яку він визначав». Жодна з наступних спроб відновити історичний стиль епохи, яка відійшла, в його первозданному вигляді не мала успіху. Як би ми не прагнули відтворити той або інший інтер'єр, що належить минулій історичній епосі, поразка неминуча, в кращому разі ми отримаємо музейний експонат або декорацію[32,с.103].

1.3. Художнє різьблення дверей як творчий елемент інтер'єру.

Удосконалення старих та створення новітніх архітектурних об'єктів нашої батьківщини на сьогодні є питанням безперечно актуальним і необхідним для покращення функціонування та естетики навколишнього середовища. Досліджуючи споруди минулого тисячоліття та акцентуючи увагу на дизайні інтер'єрів різного застосування, дизайнери прагнуть створювати надзвичайні пропозиції, що поступово надихають на сучасність з ексклюзивом українського мистецтва. На сьогодні, на наш погляд, проблемою є оригінальний та досконалий дизайн громадських інтер'єрів із застосуванням різних новообразних елементів, матеріалів та композиційного експонування. Одним з підходів до вирішення невід'ємно належить декоративному мистецтву, що артистично підкорює своєю вишуканістю, простотою та удосконаленням формотворення.

Головні принципи оформлення громадських інтер'єрів визначаються засобами декоративного мистецтва, що допомагає удосконалити естетичність та сучасність архітектурних споруд. Мистецькі аспекти втілені в теоретичних та практичних працях багатьох дизайнерів, зокрема Бортникова С.Д., мистецтвознавців - Софієвої Н.В., архітекторів - Аль-Нуман Л., які досліджували монументально-декоративне мистецтво і їх праці, безумовно, важливими для підґрунтя нового удосконаленого наукового дослідження.

Художнє проектування громадських приміщень, безперечно, виражається через декорування. Удосконалення варіантів композиційного акценту на той чи інший стиль інтер'єру впливає із запланованого головного композиційного вузла самого приміщення, де розміщується акцентований образ декоративного мистецтва. Інтер'єри громадських приміщень повинні захоплювати, підкорювати та надихати. Визначеність ексклюзивності сьогодення з декором європейського функціонально-конструктивного моделювання, а також національні тенденції є ключовими у вирішенні складних питань мистецького рівня. Оформлення інтер'єру приміщень

вимагає неповторності, яку можна створити не тільки за допомогою унікального художньо-декоративного оформлення, але і застосовуючи композицію, що складається зі звичайних стандартних елементів. Головні елементи декоративного зображення повинні гармоніювати з інтер'єром. Декоративне мистецтво, образотворче мистецтво, що входить до складу архітектурного ансамблю або системи художнього оформлення різних приміщень.

Предмети в інтер'єрі поділяють на основні (меблі, світильники, декоративні тканини тощо) та додаткові (предмети, що підкреслюють стиль інтер'єру, національний колорит...). В приміщеннях не рекомендується розміщувати однакові за характером, розміром і формою елементи художньо-декоративного оформлення. Творами декоративно-прикладного мистецтва слугує посуд, меблеві, текстильні та скульптурні вироби, прилади побутового призначення, вази для квітів і багато інших виробів, які мають певні художні якості. Декор в оформленні повинний відповідати призначенню приміщення, колірному рішенню інтер'єру, його устаткуванню, меблям, освітленню. Для архітектурного та художнього оздоблення приміщення використовують невеликі вставки у вигляді декоративних тарілок, панно, скульптур і рельєфів, а також вази, чаші, кашпо, керамічні вироби. У процесі створення інтер'єру застосовують дерев'яні вироби. Масового поширення набули перегородки, стінки, панно, меблі, плафони з дерева.

Перше, на що, хоч і не свідомо, звертається увага—це вхідні двері. Їх функціональне та творче значення, рекомендуємо вирішити за допомогою однієї з старовинних технік декорування дерев'яних виробів — художнього різьблення. Історія різьби по дереву налічує не одне тисячоліття. Дане мистецтво тісно пов'язане з історією та культурою суспільства, тому в кожній країні існують власні унікальні техніки і стилі різьблення. Дуже зачаровують своєю красою і багатством бароко, ампір, рококо, готика [68, с.30].

Барокко – це химерний, але при цьому гармонійний в своїй красі і симетрії стиль мистецтва західної Європи. Для нього характерне багатство і

пишність оздоблення. Стиль виник в Італії в кінці XVI століття і відрізнявся надзвичайним просторовим розмахом, емоційністю, насиченим кольором і складністю різьблених орнаментів. Для різьблення в стилі бароко притаманні округлі плавні лінії, симетричність елементів. Інтер'єр в стилі бароко відрізняється багатством і масивністю. Для оздоблення приміщень використовуються добротні меблі з вигнутими ніжками, додатково прикрашеними різьбленням, а інтер'єр рясніє позолотою і скульптурними композиціями. Характерними рисами різьблення в стилі бароко є відсутність прямих ліній і плоских елементів, використання переважно скульптурної різьби і об'ємно-рельєфного різьблення яке може бути виконане як в глухій, так і прорізній техніці [47,с.58]. Йому характерний достаток химерних рослинних мотивів, різних сувоїв, завитків, міфологічних сюжетів, використання елітних, в основному темних порід деревини. Різьбі характерні спіралі, увігнуті і опуклі елементи, в'юнкі стебла, гірлянди, раковини. Даний стиль рясніє рослинними, зооморфними і фантазійними мотивами. У техніці декорування може бути присутня позолота, сріблення, різні вставки з каменів, скла, мозаїки. Різьблена деревина після роботи обов'язково лакується, щоб підкреслити блиск і пишність різьбленого декору.

Стиль рококо, так само як і бароко відносять до палацового мистецтва і пов'язують з правлінням Людовика XV. Хоча обидва стилі насичені й декоративні, рококо є більш витонченим і стриманим в порівнянні з пишністю бароко. Стиль рококо пов'язаний з поняттям «рококо», що в перекладі означає раковина. Форма раковини як декоративного елемента з дерева типова для рококо, хоча це не єдина особливість орнаменту для різьблення[66,38]. Також, характеризується достатком рослинних мотивів, завитками гірлянд, переплетених з елементами у формі раковин і акантового листа. Стилів бароко і рококо часто містять в різьбі гротеск(химерні фігурки людей і міфічних істот). Для рококо це найчастіше витончені жіночі бюсти, переплетені і злиті з рослинними орнаментами. У різьблених предметах інтер'єру відсутні прямі лінії і чітка симетрія. Кути заокруглені, і всі елементи плавно перетікають

один в інший – це стосується навіть переходів від стіни до стелі і кутів стін. На сьогоднішній день різьблення в стилі рококо застосовується для декорування меблів різьбленими накладками, обрамлення картин і дзеркал. Складний скульптурний або рельєфний орнамент найчастіше виконується вручну різними інструментами з частковою механізацією процесу. Для роботи використовується цілісний масив дерева, особливо в скульптурній різьбі, де нарощування допустимі тільки в самому крайньому випадку. Нерідко готові вироби покриваються декоративними складами з імітацією під золото або інший метал (срібло, бронзу та ін.). Декоративно ускладнити та підкреслити інтер'єр громадського приміщення може його вирішення за допомогою художніх образів, орнаментів, різних стилів та художніх засобів. Різьблені двері завдяки своєму декору завжди вигідно доповнюють будь-який інтер'єр. Дуже часто дизайнери пропонують проекти, де комбінуються кілька видів матеріалів, так наприклад можна використовувати скло і цінні породи дерева, дорогоцінні камені, дорогі тканини для драпірування та інші всілякі варіанти міксів для отримання модних виробів. Виготовлена конструкція стане не просто звичайними дверима, це буде справжній твір мистецтва. Найчастіше дерев'яні двері з різьбленням прикрашають різними візерунками – це можуть бути і традиційні народні мотиви, і міфічні орнаменти, класичні строгі обриси або витіюваті витончені завитки. Різьблення по дереву – це один з найдавніших, ексклюзивних, дивовижних і найпоширеніших високохудожніх видів ручної обробки деревини, що в інтер'єрі виступає елітним завданням. Це вельми виразний прийом, який покликаний прикрашати предмети інтер'єру, зокрема дверей.

Отже, виробництво художніх різьблених виробів з натурального дерева в наш час отримало новий виток розвитку. Художня різьба по дереву в інтер'єрі стає дуже розповсюдженим явищем. У кожному такому виробі знаходять своє відображення багаті національні художні традиції народного різьблення, адже саме ручна робота завжди характеризувалася неперевершеною складністю виконання виробів і визначає їх бездоганну

художню цінність.Інтер'єр неможливо уявити без різного декоративного насичення, особливо це стосується класичних стилів. В інтер'єрі можуть застосовуватися всіприйоми для підкреслення орнаментальної виразності: графічні, живописні, скульптурні та архітектурні. За допомогою різьблених інтер'єрних прикрасможна дуже виразно підкреслювати тонкий вишуканий смак і свободу думки. Але художня різьба – це не тільки прикраса, здатна пожвавити будь-який елемент інтер'єру, це водночас засіб збереження перевіреної часомдуховної культури, яку варто досліджувати та популяризувати.

РОЗДІЛ 2. ЗАДУМ І ПРОЕКТ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

2.1. Задум та створення ескізної бази дипломної роботи.

Визначившись з темою дипломної роботи, в першу чергу задумалися над її призначенням, щоб робота була корисною і мала вплив на глядача. Хочеться, щоб вона несла у собі прихований зміст, енергетику, яка б передавалася глядачу та спонукала його до дій, змін, роздумів, надихала творити. А оскільки кафедра образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва знаходиться не єдина в головному корпусі РДГУ ми вирішили її виокремити. Так за допомогою нашого наукового керівника та викладача роботи в матеріалі (який є майстром з різблення по дереву), ми вирішили зробити дверне полотно з елементами декоративно-прикладного мистецтва як складову частину інтер'єру нашої кафедри. Оскільки це досить масштабний проект то вирішили працювати над ним колективно.

Ідея дипломної роботи перекликається з філософськими роздумами тематики людської душі. Одиначна, індивідуальна безтілесна нематеріальна сутність, що за деякими віруваннями властива живим істотам. Без сумніву, найголовніше що є в людині – її душа. Саме вона є істинною сутністю людини, є нею самою.

У всі часи, особливо нині, люди зазвичай звертають увагу впершу чергу на свою зовнішність, напоставу, манери. Безумовно, це важлива складова і часто буває, що краса зовнішня дорівнює внутрішній. Так думали давні греки. Їхня філософія і міфологія стверджувала що душа і тіло людини це одне ціле, невіддільне одне від одного. Але пізніше, вже в добу Середньовіччя усвідомили, що душа це щось зовсім інше, що вона вічна і тому важливіша за тіло яке вразливе і смертне. Наші почуття і переживання ми маємо саме завдяки душі. Без них наше життя стало б сірим, одноманітним і не мало б ніякого сенсу. Григорій Сковорода, видатний український філософ писав саме так: “Не тіло, а душа є людиною”[57].

В християнстві вважається, що людина створена на образ і подобу Божу. Нам важко осягнути, що це означає. Ми вважаємо, що якраз душа є тією частинкою божественності, яка в нас присутня. Вона є в кожній людині, в кожного вона різна, але й на світ ми дивимося власними очима. Кожен з нас може постійно її збагачувати, вдосконалювати і ми вважаємо що це прекрасно. Духовні цінності насправді є дуже важливими, а людина все своє життя шукає шлях до їх пізнання. Саме такий зміст ми намагалися вкласти і у нашу роботу.

2.2. Образні асоціації та пошук композиції художнього твору.

Центральним елементом роботи являється палітра з пензлями, та супутніми творчими інструментами. Відразу виникає запитання, чому ми обрали саме палітру як основний елемент композиції? Ми вирішили інтерпритувати палітру з душею митця. На нашу думку, все починається з дитинства, абсолютно усім діткам цікаво щось помалювати, мова йде ще про тих, які ось тільки навчилися тримати ручку в руці, і ще не вміють писати, але вони можуть малювати, і часто по дитячих малюнах можна побачити, про що вона думає, що відбувається в сім'ї, який колір волосся у мами, що вона хотіла б смачненьке з'їсти, або ж яку останню казочку їй читали... Прикладів можна навести безліч. Коли людина у похилому віці, психологи можуть описати її стан і дитинство лише за самим кольором, адже кольорові вподобання можуть багато розповісти про саму людину. Тобто загалом людина зображує речі, як вона знає, хоче, уявляє або бачила. Таким чином проводиться певний асоціативний ряд, ці речі прості, і легко вгадані. У людини, яка бачить на зображенні палітру, відразу в думках з'являється художник. В більшості це викликає позитивні емоції, хтось уявляє як створювались світові шедеври, а комусь перед очима проходять спогади з дитинства, люди які пов'язані з мистецтвом напевно аналізують роботу, як вона виконана, чи підпорядковується законам композиції або ж поєднання кольорів і загальне вирішення.

В художніх школах навчається багато здібних дітей, але викладачам відразу відомо, що не всі вони стануть «великими митцями», але це й не є обов'язковим, адже діти отримують навички не боятися виражати емоції та креативність, бути не схожим на інших. Сьогодні креативний підхід до будь-якого ремесла являється необхідною складовою успіху, а якщо ти людина яка не боїться показати світ на полотні в іншому баченні, то така майстерність обов'язково себе проявить і в іншій справі.

Також можна зробити аналіз художника по його палітрі, якщо дотримуватись думки, що палітра – це душа художника. До прикладу у Венеції створили фотовискавку, назва якої: «Палітра як дзеркало душі художника» автором

даної ідеї є німецький художник Матиас Шаллер. На його думку: Інструменти культових митців на виставці в італійському місті допоможуть своєму глядачеві знайти зв'язок між палітрою і унікальним стилем кожного художника. Всього публіка побачить близько двадцяти палітр, які тримали в руках головні художники минулого, творили в стилі від імпресіонізму до абстрактного мистецтва. Ідея зафіксувати палітри митців вперше виникла у Матіаса Шаллера під час візиту в майстерню американського художника і скульптора-абстракціоніста Сая Твомблі в італійському місті Гаета. З того моменту Матіас зняв на плівку інструменти більш 70 європейських живописців, включаючи палітри таких знаменитостей, як Анрі Матісс, Клод Моне, Поль Гоген, Вінсент Ван Гог і Пабло Пікассо. У своєму проєкті німецький художник зібрав палітри з найбільших європейських музеїв, в числі яких значаться Лувр, музей Орсе, центр Жоржа Помпиду (Париж), лондонська Тейт Модерн, музей Кунстхаус в Цюріху, академія мистецтв в Берліні, Метрополітен-музей, а також приватні фонди, спадкоємці художників і приватні колекціонери. Цікавим прикладом може слугувати Є. Каменова «Твоя палітра. Знай и умей» видана в 1963 році, в якій дитина може прочитати історію зародження(творення) мистецтва в цікавій формі, адже вона адресована юному читачеві, який пізнає цей світ. Та й в нас, якщо відверто, першою асоціацією була палітра, адже вона найбільш впізнана та найбільш вживана, її простота має доповнюватись супутніми мистецькими інструментами, які цілісно закомпоновані, повинні візуально полегшити рапортні елементи.

Доповненням до центру композиції буде слугувати верхня частина дверей, а саме вітраж, виконаний в світлих тонах, передаючи гру світла.

2.3. Проектна частина та загальні художні вирішення.

Оскільки у нас колективна робота, то над ескізами ми працювали разом. Через ознайомлення з мистецькими художніми творами, та роботами відомих майстрів, письменників та художників, перегляд декоративно-прикладних зразків, аналізуючи та обмірковуючи колективно, ми дійшли до ряду графічних ескізів та промалювали поетапну роботу усіх елементів. Під час роботи над ескізами ми не одноразово зверталися до книг з філософії, психології, художньої літератури, мистецтвознавчої літератури для пошуку ідейного образу.

В ході роботи ескізи частково змінюються, корегуються методом спроб та помилок, з метою дійти до цілісно скомпонованого художнього виробу. Важливим було завдання ретельно підготуватись до рапортного різблення, необхідно опрацювати пробні зразки з метою розуміння та підбирання необхідних якісних інструментів, тому на цю частину роботи було промальовано ще ряд ескізів. Ці знання нам знадобилися, як на цьому етапі, так і в подальшій роботі.

Важливу функцію у нашій роботі відіграє конструкція, стиль та загальний цілісний образ дверей, адже якщо ці елементи не будуть достатньо продуманими, завершений виріб може виглядати невдало. Ми довго думали, експериментували аналізували, вивчали особливості різних стилів та наших можливостей, особливості дверних конструкцій, механізмів, видів, типів усіх доступних нам варіантів. Адже в різних джерелах, відомих прикладах використовуються різні форми та методи. Нашим завданням було створення цілісного механізму, який буде діяти, нести якісне цільове призначення, виконувати роль прикраси та доповнення загального інтер'єру, збагачувати приміщення, демонструвати ідею та надихати глядача на нові творчі роботи, думки, викликати емоції та навіювати роздуми.

Після тривалого ескізного пошуку, під час якого ми ретельно дослідили нашу тему в графічних ескізах, постає наступне завдання, а саме – виконання проекту. Проект дає можливість уявити сторонньому глядачу реальний

результат майбутньої роботи. Для виконання проекту нам знадобляться набути нами знання, вміння та навички з кольорознавства та композиції.

Будь-яке зображення є цікавим і змістовним тільки тоді, коли правильно знайдена композиція. Особливу увагу доводиться приділяти врівноваженості в композиціях. Тому для роботи над проектною частиною є дуже важливий етап роботи як правильне «композиційне» розміщення малюнку на проекті.

Проект – це останній етап роботи над ескізами. При виконанні проекту ми формуємо наш мистецький смак користуючись знаннями із композиції, кольорознавства, рисунку, живопису, комп'ютерної графіки, анатомії та інших дисциплін з фаху. Щоб створити гармонійний, цілісний твір, необхідно було вивчити та опрацювати ретельно джерела та літературу, відвідати художні виставки, наукові фільми, репрезентації. Вдало знайдена симетрична композиція сприймається легко, незважаючи на складність її побудови.

РОЗДІЛ 3. ТЕХНОЛОГІЯ ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ В МАТЕРІАЛІ

3.1. Технологічні етапи та важливі аспекти виконання роботи в матеріалі.

Для виготовлення дверного полотна необхідно мати досвід з обробки деревини та її заготівлі, а також певні знання, такі як:

- Основні властивості деревини, її породи та види і способи обробки;
- Правила користування електроінструментом;
- Способи виготовлення з'єднань і складання елементів столярних виробів;

Всі розміри повинні вимірюватись ретельно, інакше робота буде виконуватись марно.

Отже, для виготовлення дверей нам потрібна деревина. Відомо, що за твердістю породи дерева поділяють на м'які (липа, осика, вільха, тополя, сосна, ялина, шовковиця); середньої твердості (береза, верба, горіх, черешня) і тверді (клен, дуб, бук, в'яз, тис, акація, явір, груша, слива, яблуня та ін.). Твердість деревини залежить також від її вологості та напрямку зрізу: найбільшу твердість має торцевий зріз, найменшу – радіальний. На декоративні якості деревини впливають колір, фактура і текстура. Тому ми, перш за все, визначились із породою дерева, з яким працюватимемо. Вагались між дубом, липою, горіхом та вільхою. Дуб масивний та важкий в обробці, також цей матеріал дуже дорогий. Ліпа м'яка і у використанні як дверне полотно з цієї породи не дає гарантій довговічності. Тому ми зупинились на вільхі.

Вільха – екологічно чистий і довговічний матеріал. Даний вид деревини проходить декілька видів термічної обробки, в тому числі, до крайнього ступеня – сушіння. Порода м'яка та в'язка. При виготовленні виробу не розтріскається на шпори і не сколюються при роботі – добре різьбиться. Також за допомогою лаку, палітури або морілки можна надавати різний ефект. Вільха є пружною, у неї малопомітні прошарування. Будову деревина має щільну. Також великою перевагою роботи з даною породою є те, що вона не вбирає сторонніх запахів, є не алергенним продуктом.

Важливим є й те, що для виготовлення дверей з дерева зазвичай використовують підготовлені, просушені дошки. Дошка не повинна мати надто великих сучків, а структура волокон повинна бути оптимально рівною. Слід звернути увагу на наявність синяви на поверхні, яка свідчить про те, що матеріал вже потроху почав пріти, тому його використання буде небажаним. Для повної впевненості у деревині, необхідно правильно організувати процес її ретельного просушування. Кожна дошка укладається на спеціальні прокладки, адже волога має вийти з волокон абсолютно безперешкодно. В іншому випадку можливе утворення цвілі, яка завдасть матеріалу непоправної шкоди, що згодом негативно проявиться під час експлуатації готового виробу. Наступний етап – нарізка деревини в потрібний нам розмір. Далі обробка матеріалу з видаленням ділянок з вадами (сучки, тріщини). За допомогою пилорами розпустили необрізану дошку з обов'язковим фрезеруванням шипів. Потім калібрували бруски, з готового матеріалу зібрали дверну коробку і полотно, використовуючи при цьому клей (KostocolD4000). Даний тип клею є вологостійким і використовується як для внутрішніх, так і для зовнішніх робіт. Далі за ескізом, у якому позначаються основні частинки і місця де наноситиметься різьба, почали підготовчий етап для перенесення основних елементів різьблення. За допомогою набору для креслення зображення перенесли на міліметровий папір, заздалегідь прорахувавши точну кількість повторів елемента (рослинного орнаменту).

Оскільки наш рослинний орнамент є рапортом, то вирішили виготовити трафарет із міцного щільного. Опісля, паперові та пластмасові лекала закріпили на дерев'яну основу, яка була розмічена з урахуванням бортів і відступів. Обережно переносили, намагаючись точно передати малюнок, і приступили до поправок.

Наступний етап – фрезерування елементів різьби. Фрезерування – це процес механічної обробки з обертальним головним рухом різання при постійному радіусі траєкторії багатолезового інструмента. Фрезерування різьби виконують на спеціальних, а також на універсально-фрезерних

верстатах. Такий спосіб використовують для попереднього нарізання різьби з подальшою її обробкою на токарному верстаті. Існує два способи фрезерування – дисковими фрезами та груповими фрезами. Фрагменти, які піддавались фрезеруванню, ми заздалегідь легко затемнили олівцем.

Для подальшої різьби необхідні стамески. Стамеска – це ручний різальний столярно-теслярський інструмент. Використовується для видовбування отворів і заглиблень у деревині, зачищення, підрізання, зачищення пазів, зняття фасок, різьблення. Для різьблення необхідно декілька видів стамесок, наприклад такі як:

- радіусна стамеска (церазик) – це стамеска з профілем, що має в поперечному перерізі форму дуги кола, наприклад, у стамески під номером 20/2-1 ширина полотна становить половину кола діаметром 20мм (позначення 20/2), а остання цифра – 1 – товщина різця в 1мм;
- плоска стамеска – стамеска, що має прямий, плоский поперечний профіль, різці розрізняються за шириною і товщиною полотна і формою різальної кромки леза, яка може бути косою або прямою;
- коробчаста стамеска – плоска пряма стамеска з бортиками різної висоти;
- кутикова стамеска – стамеска з профілем у вигляді кута, латинської літери «V», розмір таких різців визначається висотою сторони кута інструмента, а також величиною кута між сторонами;
- пряма стамеска – стамеска із прямим, як лінійка, полотном без будь-яких вигинів;
- клюкарза – стамеска, яка має досить різкий поздовжній вигин леза;
- вигнута стамеска – стамеска, що має поздовжній вигин леза, але, на відміну від клюкарзи, у неї вигнуте все полотно.[10,11,54].

Етап різьблення один із найважливіших, адже необхідно якнайточніше передати свій задум відповідно до основного ескізу. Вирізвавши рослинний орнамент, приступили до наступного елемента – центру композиції, вписаного в коло. Працювали з повною зосередженістю та з уявою нашого майбутнього твору. На нашу думку, композиційний центр із зображенням палітри являється

душею даної роботи. Важливий етап прорізання палітри з пензлями доповнювався орнаментом рослинної тематики на стійці та поперечинах.

Наступний етап роботи – підбір фурнітури. До найбільш важливих елементів дверної фурнітури відносять дверні ручки. Причина складності їх вибору полягає у функціональному призначенні. Окрім того, що вона допомагає відчинити двері, є ще безліч факторів, за які вона відповідає: створення стилю, декорування дверей, прикрашальний елемент. Наступним не менш важливим елементом є завіси. Їхня функція – зручне відкривання дверей. При виборі звернули увагу на метал з якого виготовлена фурнітура (латунь, сталь...). Ми обрали ті, що були якіснішими. Напевно найважливішою фурнітурою у дверях є замок. До вибору якого потрібно підійти з відповідальністю. Є багато видів замків. Основні є сувальдні й циліндричні. Сувальдні замки – складаються з невеликих пластин округлої форми з пазами, забезпечують надійність та секретність замка. Підібрати ключ до такого замка дуже важко, отже до зламу він є надзвичайно стійким. Циліндричний замок – робочою частиною є циліндр як основний елемент. Даний вид замків є стійким до відмички, однак злоумисники ключ підберуть легше. Зробивши відмітки на дверях, вирізали місця для кріплення фурнітури і залишили до наступного етапу.

Є безліч засобів, якими покривають двері: прозорі і напівпрозорі лаки, акриловий лак, поліефіри і нітролаки, покривні фарби наприклад алкідна емаль. Перед тим, як наносити будь-який захист потрібно добре відшліфувати двері. Саме й це ми і зробили. Спочатку пройшлись великим зерном, пізніше малим. Особливу увагу приділили фігурним краям. За технологією фарбування потрібно наносити в декілька шарів. Після повного висихання встановили фурнітуру.

3.2. Проведення розрахунків витрат для виготовлення творчої роботи.

Робота в матеріалі потребувала певних витрат тому ми провели необхідний розрахунок:

Назва	Ціна
Деревина	4000 грн
Столярні роботи	4000 грн
Клей	80 грн.

Шліф. папір	96 грн.
Нождачні круги	65 грн.
Фрези	620 грн.
Папір для лекал	92 грн.
Скло	580 грн.
Фурнітура:	
Замок	451 грн.
Ручка	400 грн.
Завіси (петлі)	360 грн.
Шпингалети	120 грн.
Полеуретановий силлер	217 грн.
Полеуретановий затверджувач	375 грн.
Полеуритановий лак напівматовий	320 грн.
Концентрована морилка	1116 грн.
Розчинник	78 грн.
Подушка образивна	60 грн.
Скотч Брайт	33 грн.
Електроенергія	1061 грн.
Демонтаж	200 грн.
Монтаж	400 грн.
Загальні витрати	14 727 грн.

Окрім матеріальних витрат, робота має художню цінність. Ціна даної роботи виражена в грошовому еквіваленті, може складати 30 000 гривень. В результаті загальна вартість становить 44 724 гривень.

ВИСНОВКИ

У пояснювальній записці до дипломної роботи наведено теоретичне узагальнення актуального питання творчих інтерпретацій в елементах інтер'єру громадських приміщень (на прикладі декоративної композиції «Людського буття таємниці в душі своїй я відкриваю») і представлено його практичне вирішення у вигляді дверного полотна з елементами декоративно-прикладного мистецтва.

Результати проведеного дослідження засвідчили розв'язання поставлених задач і дали підстави для формулювання таких *висновків*:

1. З'ясовано стан дослідженості проблеми фаховій теорії та мистецькій практиці. Здійснений аналіз філософської, культурологічної, психолого-педагогічної літератури з даної проблеми свідчить про її інтегративність, що виявляється в різних підходах до тлумачення основних понять. Переконалися в тому, що значення дизайну як компоненти образотворчого мистецтва набуває сьогодні особливої актуальності в умовах розбудови європейських суспільств знань, суспільств інформаційних, постіндустріальних. У новому суспільстві інформація, якою досягається гармонійне поєднання краси і доцільності, набуває значення конкурентноспроможного продукту.

2. Дослідивши науковий та художній матеріал стосовно обраної теми, була розроблена ескізна база з якої затвердили остаточний ескіз. Виконана проектна частина роботи, а саме чітко вивчено всі деталі та їх розрахунок в масштабі 1:1. На основі чого виконано творчу роботу в матеріалі, застосовуючи всі необхідні технологічні операції.

3. Проведено економічні розрахунки, де визначено собівартість роботи в матеріалі та її мистецьку цінність. Всі етапи виконання роботи були заздалегідь продумані, а робота колективна, тому все задумане реалізувалось. Досліджено засоби формотворення інтер'єру громадських приміщень з інтерпритацією філософської ідеї. Дотримані всі пропорції, завдяки цьому, нам вдалося створити мистецький твір, що максимально відповідає законам гармонії і естетичним потребам людини. Застосування певних пропорційних відношень надало велику виразність художньому образу, глибше розкрило його.

Робота виконана у двох частинах: робота в матеріалі і пояснювальна записка. Робота в матеріалі виконана однією із художніх технік, а саме різьбою по дереву.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абызов В. А. Архитектура общественных зданий с гибкой планировкой / В. А. Абызов, В. В. Куцевич. — К. : Будівельник, 1990. — 112 с.

2. Агранович-Пономарева Е. С. / Е. С. Агранович-Пономарева, Н.И. Аладова. Интерьер и предметный дизайн жилых зданий. — 2-е изд. — Ростов-на-Дону : Феникс, 2006. — 348 с. — (Высшее образование)
3. Адамс С. Движение искусств и ремесел / С. Адамс. — М. : Радуга, 2000. — 128 с.
4. Адамчик М. «Дизайн и основы композиции в дизайнерском творчестве и фотографии»/ М. В. Адамчик. — Минск: Харвест, 2010. — 219 с.
5. Антонович Є. А. Декоративно-прикладне мистецтво : навч. посіб. для студ. пед. ін-тів / Є. А. Антонович, Р. В. Захарчук-Чугай, М. Є. Станкевич. — Львів : Світ, 1992. — 270 с.
6. Антонович С."Декоративне прикладне мистецтво". С.Антонович, Р.В.Захарчук-Чугай, М.Є.Станкевич. - Львів, 1992.
7. Берклі Джордж // Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (голова редколегії) та ін. ; Л. В. Озадовська, Н. П. Поліщук (наукові редактори) ; І. О. Покаржевська (художнє оформлення). — Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. — 742 с.
8. Білий В. Проблема формування творчої особистості у галузі декоративно-вжиткового мистецтва у контексті глобалізації сучасних художніх процесів (на прикладі Косівського осередка художньої обробки дерева) // Вісник ХДАДМ10.
9. Білодід Ю. М. Основи дизайну : навч. посіб. / Ю. М. Білодід, О. П. Поліщук. — К. : Парапан, 2004. — 240 с.
10. Бірюков М. Косівські різьб'ярі. — Л.: Кн.-журн. вид-во, 1954. — 32 с.
11. Будзан А. Ф. Різьба по дереву в Західних областях України. — Київ, 1960.
12. Вечерський В.В, Немировський О.О. Растреллі Варфоломій Варфоломійович // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К. : Наук. думка, 2012. — Т. 9 : Прил — С. — С. 137. — 944 с.

13. Власюк О. Світоглядний потенціал народного мистецтва / О. Власюк // Нова педагогічна думка. – 2007. – № 4. – С. 152–154.
14. Ганжа М. В. Естетичне виховання засобами дизайну в педагогічній теорії та виховній практиці зарубіжних країн / М. В. Ганжа // Вісник кафедри педагогіки початкової освіти РДГУ. – Рівне, 2011. – Вип. 4. – С. 47-48.
15. Ганжа М. В. Композиція в декоративно-прикладному мистецтві (етнодизайн). Навчальний посібник / М. В. Ганжа – Рівне: РДГУ, 2017. – 102с.
16. Ганжа М. В. Мистецтво дизайну в освітньому середовищі Нової української школи / М. В. Ганжа // Інноваційна педагогіка. – 2019. – Вип. 13 Т. 2. – С. 77-81
17. Ганжа М. В. Мистецтво дизайну в освітньому середовищі як засіб естетичного виховання особистості / М. В. Ганжа // Нова пед. думка. – 2018. - №1(93). – С. 171-174
18. Ганжа М. В. Практикум з методології і методів наукових досліджень за професійним спрямуванням : метод. реком. / М. В. Ганжа. – Рівне, 2019. – 18 с.
19. Ганжа М. В. Естетичне виховання засобами дизайну в історико-педагогічному вимірі / М. В. Ганжа // Нова пед. думка. – 2010. – № 4. – С. 128-132.
20. Ганжа М. В. Організація саморозвитку креативності майбутнього вчителя початкових класів / М. В. Ганжа // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. праць : наук. записки РДГУ. Вип. 33 / РДГУ ; [редкол.: І. М. Хом'як, М. С. Янцур, І. Д. Бех та ін.]. – Рівне : [РДГУ], 2006. – С. 35-38.
21. Ганжа М. В. Теоретичні основи курсу «Художня праця» в початковій школі : метод. реком. / М. В. Ганжа. – Рівне, 2004. – 42 с.
22. Ганжа М. В. Дизайн-діяльність як фактор естетичного виховання та духовного розвитку молодшого школяра / М. В. Ганжа // Науковий

- вісник Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім. Т. Шевченка. Кременець : ВЦ КОГПІ. Серія: Педагогіка, 2015. – Вип. 4. – С.126-133
23. Гидион З. Пространство, время, архитектура / З. Гидион ; сокр. пер. с нем. М. В. Леонене, И. Л. Черня. — 3-е изд.— М. : Стройиздат, 1984. — 455с.
24. Глазычев В. Л. О дизайне: Очерки по теории и практике дизайна на Западе / В. Л. Глазычев. – М. : Искусство, 1970. – 192 с.
25. Голубева О. Основы композиции / Голубева О. Л. — М.«Искусство», 2004.
26. Гуцульська різьба. Візуально-морфологічні закономірності орнаменту: теорія і практика: [монографія] / І. А. Юрченко; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т "Львів. політехніка". – Л.: Вид-во Львів. політехніки, 2011. – 368 с.: іл. – Бібліогр.: с. 297-303 (205 назв).
27. Гізель Інокентій // Українська мала енциклопедія : 16 кн. : у 8 т. / проф. С. Онацький. — Накладом Адміністрації УАПЦ в Аргентині. — Буенос-Айрес, 1958. — Т. 1, кн. II : Літери В — Г. — С. 294.
28. Даниленко В. Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури. — Х. : ХДАДМ — «Колорит», 2005. — 243 с.
29. Даниленко В. Дизайн центрально-східної Європи / В. Даниленко. — Х. : ХДАДМ, 2009. — 171 с.
30. Даниленко В. Я. Дизайн : підруч. / В. Я. Даниленко. — Х. : ХДАДМ, 2003. — 320 с.
31. ДБН В.2.2-15-2005. Житлові будинки. Основні положення. — К. : Держбуд України, 2005. — 36 с.
32. ДБН В.2.2-9-99. Громадські будівлі та споруди. Основні положення. — К. : Держбуд України, 1999. — 47 с.
33. Декоративно - ужиткове мистецтво : словник. / Я. П. Запаско, І. В. Голод, В. І. Білик та ін.; М-во освіти і науки України; Львів. академія мистецтв.

- Наук.дослід. сектор, каф. історії і теорії мистецтва; за заг. ред. Я. П. Запаска. – Львів : Афіша, 2000.
- 34.Ежов В. И. Архитектура общественных зданий и комплексов / В. И. Ежов, С. В. Ежов, Д. В. Ежов // под общ. ред. д-ра арх., проф. В. И. Ежова. — К. : ВИСТКА, 2006. — 380 с.
- 35.Иттен Иоханес. Искусство формы / Иттен Иоханес // пер. с нем. и предисл. Л. Монаховой. — М. : Изд. Д. Аронов, 2001. — 136 с.
- 36.Ідак Ю. «Основи об'ємно-просторової композиції : навч. посіб. / Ю. В. Ідак, Т. М. Клименюк, О. Й. Лясковський; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т "Львів. політехніка". – Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2014. – 212 с. : іл. – Бібліогр.: с. 207-209 (55 назв).
- 37.Кара-Васильєва Т. В. Декоративне мистецтво України ХХ століття : у пошуках "великого стилю" / Т. В. Кара-Васильєва, З. А. Чегусова. – Київ : Либідь, 2005. – 278 с. : іл.
- 38.Кес Д. Стили мебели / Д. Кес. — Будапешт, 1981. — 270 с.
- 39.Кириллова Л. И.Композиция в современной архитектуре / ред. коллегия Л.И. Кириллова, И.А. Покровский, И.Е. Рожин. — М. : Стройиздат, 1973. — 188 с.
- 40.Кириченко М. А. Український народний декоративний розпис : навч. посіб. / М. А. Кириченко. – Київ : Знання-Прес, 2006. – 228 с. : іл.
- 41.Кликс Р. Р. Художественное проектирование экспозиций / Р.Р. Кликс. — М. : Высш. шк., 1978. — 172 с.
- 42.Клименюк Т. «Креслення, рисунок, композиція» : навч. посіб. / Т. М. Клименюк ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т "Львів. політехніка". – Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. – 344 с. : іл. – Бібліогр.: с. 336 (11 назв).
- 43.Кремень В. Г., Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / Кремень В. Г., Ільїн В. В. — К.: Книга, 2005. — 528 с.
- 44.Культура і побут населення України. — Київ: «Либідь», 1991.

45. Литвинов В. Д. Прокопович Феофан // *Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К. : Наук. думка, 2012. — Т. 9 : Прил — С. — С. 27. — 944 с.*
46. М. Кастель. Міф про Версаче: Біографія/Пер. з іт. А.Борісовой. СПб.: Азбука-классика, 2008. 352 с.
47. Нешумов Б. В. *Художественное проектирование* / [Б. В. Нешумов, Е. Д. Щедрин, Г. Б. Минервин и др.] ; под ред.: Б. В. Нешумова, Е. Д. Щедрина. – М. : Просвещение, 1979. – 175 с.
48. Олійник Л. В. "Книга души, нарицаемая злото" в контексті проповідницької прози Петра Могили / Л. В. Олійник // *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. - 2019. - Вип. 16. - С. 136-141.
49. Платон Сочинения в четырех томах. Т. 2 / Под общ. ред. А. Ф. Лосева и В. Ф. Асмуса; Пер. с древнегреч. — СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та: «Изд-во Олега Абышко», 2007.— 626 с.
50. Постников Н.О. *Графический дизайн в системе эстетического воспитания и художественного образования школьников среднего и старшего подросткового возраста на уроках изобразительного искусства: дис...канд. пед. наук: 13.00.02* / Н.О. Постников. - Москва, 1995. - 244 с.
51. Раппе Т. В. *Западноевропейское прикладное искусство XVI—XVIII веков (West European applied arts in the 16th-18th centuries): из собрания Эрмитажа.* — СПб., Славия, 1996. С. 142.
52. Раппе Т. В. *Мебель Томаса Чиппендейла // Декоративное искусство СССР, № 2, 1980. С. 34.*
53. Рижова І.С. *Філософія дизайну: теоретико-методологічні засади.* – Запоріжжя ЗНТУ, 2006. – 540 с.
54. *Різьбярі Коломийщини Обл. видав. «Галичина» / Каталог виставки. 1992 р.*

55. Рунге В. Ф. Эргономика и оборудование интерьера : учеб. пособие / В. Ф. Рунге. — М. : Архитектура, 2005. — 160 с.
56. Рыжов К. В. Сто великих изобретений / К. В. Рыжов. — М. : Вече, 2000. — 528 с.
57. Сковорода Г. С. Збірник творів. — К.: Знання, 1995. — 456 с.
58. Славко І. "Різьба по дереву та випилювання лобзиком". І.А.Славко, М.О.Захаров. - Київ, 1958.
59. Соколов Ю. "Художнє випалювання". Ю.Соколов. - Москва, 1987.
60. Соломченко О. Г. Гуцульське народне мистецтво і його майстри. Серії № 1, № 16. — Київ, 1959.
61. Степанов О. Психологічна енциклопедія / авт.-упор. О. Степанов. — К. : Академ. видав, 2006. — 424 с.
62. Творчістю та наукою утверджуємо/Упор. С. І. Шевчук.-Рівне: Вінинські обереги, 2013,2013.-204.с.+ іл.
63. Тименко В. П. Початкова дизайн-освіта: теорія і практика формування конструктивних умінь особистості : монографія / В. П. Тименко. — К.: Пед. думка, 2007. — 381 с.
64. Тищенко О. Р. Історія декоративно-прикладного мистецтва України (XIII – XVIII ст.): навч. посіб. для студ. вузів мистецтв та культури / О. Р. Тищенко. — Київ: Либідь, 1992. — 191 с.: іл.
65. Ткачѳв В. Н. Архитектурный дизайн (Функциональные и художественные основы проектирования): учеб. пособие / В. Н. Ткачѳв. — М. : Архитектура. 2006. — 352 с.
66. Трегуб Н.Є. Етностилізації як напрямок дизайн-освітимеблярів ХДАДМ / Н.Є. Трегуб // Вісник ХДАДМ. — Х. : ХДАДМ, 2007, № 6. — С. 174-179.
67. Уманцев Ф. С. Мистецтво давньої України: іст. нарис / Ф. С. Уманцев. — Київ : Либідь, 2002. — 328 с.

68. Хан-Магомедов С. О. Архитектура Советского авангарда : в 2 кн.; кн. 1. Проблемы формообразования. Мастера и течения / С. О. ХанМагомедов. — М. : Стройиздат, 1996. — 709 с.
69. Хан-Магомедов С. О. Пионеры советского дизайна / С. О. ХанМагомедов. — М. : Галарт, 1995. — 424 с.
70. Харди У. Путеводитель по стилю «Ар-нуво» / У. Харди ; пер. с англ. Т. Бондарук, М. Ламути. — М. : Радуга, 1998. — 128 с.
71. Харенберг Б. Хроника человечества / Б. Харенберг. — М. : Большая энцикл., 1996. — 1200 с.
72. Харпер К. Ваш дом. Стили интерьера / К. Харпер. — М. : Кладезь-букс, 2005. — 223 с.
73. Холмянский Л. М. Дизайн : учеб. пособие / Л. М. Холмянский, А.С. Щипанов. — М. : Просвещение, 1985. — 240 с. 40. Шимко В. Т. Архитектурно-дизайнерское проектирование : учеб. пособие / В. Т. Шимко. — М. : Архитектура, 2004. — 296 с.
74. Шевчук Т. О. Формування емоційно-почуттєвої сфери молодших школярів у художньо-ігровій діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07- теорія і методика виховання / Т. О. Шевчук. — К., 2000. — 21 с.
75. Шпара П. Е. Техническая эстетика и основы художественного проектирования : підруч. — К. : Вища шк., 1989. — 296 с.
76. Шумега С. С. Дизайн : навч. посіб. / С. С. Шумега. — К. : Центр навч. літератури, 2004. — 300 с.